

**Справа «Порубова проти Росії»,
«Романенко та інші проти Росії»
(“*Porubova v. Russia*”,
“*Romanenko and Others v. Russia*”)**

Ключовий висновок: покарання журналістів за критику використання держаних ресурсів було несправедливим.

У рішеннях, ухвалених 8 жовтня 2009 року, у справах «Порубова проти Росії» і «Романенко та інші проти Росії», Суд постановив, що:

- мало місце порушення ст. 10 Конвенції (свобода вираження поглядів) в обох справах;
- не було порушено ч. 1 ст. 6 Конвенції (право на справедливий суд) у справі «Порубова проти Росії».

У зв’язку з тим, що заявники не звернулися із заявою про справедливу сатисфакцію, Суд не призначив їм ніякого відшкодування.

Обставини справи

Заявниця у першій справі, п. Яна Порубова, є громадянкою Росії, проживає у м. Єкатеринбурзі. Під час подій у справі вона була головним редактором газети «Д.С.П.». Заявниками у другій справі є троє громадян Росії – п. Тетяна Романенко, п. Ірина Гребнєва та п. Владімір Трубіцин, котрі мешкають у м. Владивостоці та м. Арсенєві і є засновниками тижневої газети «Арсенєвські вісті».

У 2001 році п. Парубова опублікувала статтю, в якій звинуватила В. та К. – двох державних службовців Свердловської області – у неналежному використанні державних коштів. Вона також зазначила, що їх поєднує гомосексуальний зв’язок. Тоді ці службовці звернулися до прокуратури, вимагаючи порушити проти заявниці кримінальну справу заклеп та образу. Суди, проігнорувавши обвинувачення службовців у вчиненні розтрата, визнали, що відповідні статті зашкодили репутації В. та К. як політикам та державним службовцям. У результаті закритого судового розгляду справи (зумовленого захистом приватних аспектів життя В. та К. від публічного розголосу) п. Порубову було визнано винною та засуджено до виправно-трудова робіт строком на півтора року. Втім, внаслідок амністії її було звільнено від відбування покарання.

У січні та квітні 2002 року заявники у другій справі опублікували дві статті, в яких викривали незаконне витрачання державних ресурсів у Приморському краї. Зокрема, йшлося про неофіційний продаж деревини китайським компаніям, у яких бізнес «пішов вгору» саме після того, як місцеве управління судової адміністрації придбало квоту на купівлю деревини. Джерелом такої інформації був відкритий лист, адресований представнику Президента РФ у регіоні та підписаний сімнадцятьма державними та місцевими службовцями, приватними підприємцями, а

також начальником місцевого відділу міліції та старшим податковим інспектором.

Після цих публікацій проти заявників було відкрито дві справи: за позовом місцевого управління судової адміністрації (далі – управління) та за позовом його керівника п. Шульги. У червні 2002 року місцеві суди задовольнили позов п. Шульги і зобов'язали кожного з відповідачів сплатити позивачу по 10 000 рублів на компенсацію моральної шкоди. У жовтні 2002 року суди також задовольнили вимоги управління та зобов'язали кожного із заявників сплатити як компенсацію ще по 15 000 рублів. В обох справах суд визнав, що заявники поширили інформацію без перевірки того, чи була вона правдивою, чи ні.

Зміст рішення Суду.

Спираючись на ст. 10 Конвенції, заявники скаржилися на те, що судові рішення порушували їх право на свободу вираження поглядів. Пані Порубова також зазначала про порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції, оскільки судовий розгляд її справи не був відкритий.

Передусім Суд зауважив, що відповідні статті стосувалися розподілу та використання державних ресурсів. Суд визнав, що ці питання були предметом справедливого громадського занепокоєння. Заявники, будучи журналістами, мали право про них інформувати. Хоча у справі п. Порубової звинувачення, висунуті проти неї, стосувалися викриття можливого гомосексуального зв'язку між В. та К., Суд дійшов висновку про те, що головний наголос у її статтях робився не на приватному житті цих службовців, а на використанні ними грошей платників податків для здійснення сумнівних фінансових операцій. Їхній же приватний зв'язок згадувався задля того, аби надати подіям барвистого відтінку та пояснити те, чому схема була вибудована таким чином, що головну вигоду мав отримати К.

Суд відзначив, що у першій справі предметом допитливої журналістської уваги були професійні політики, а у другій справі – державний орган і його службовці, котрі діяли в якості офіційних посадових осіб. Суд нагадав, що межі допустимої критики щодо цієї категорії осіб є ширшими, аніж щодо приватних осіб.

Суд зауважив, що у справі п. Романенка заявники не були джерелом інформації про неправомірні справи з лісоматеріалом. До того ж, не виникало питання про те, що вони спотворили чи якимсь чином змінили зміст листа. Передрукувавши цей офіційний, неконфіденційний документ, заявники діяли з добрими намірами. Суд також звернув увагу на те, що у справі не оспоровалися факти, котрі були описані у листі, зокрема факт отримання управлінням незвично великої квоти на купівлю деревини або факт неліцензованого функціонування оптових торгівельних компаній, що придбавали ліс.

Крім цього, Суд був вражений тим, що у справі п. Порубової компетентні органи, прокуратура, суди не оцінили правдивість твердження про існування гомосексуального зв'язку між В. та К. Жодного висновку щодо цього не було зроблено.

Зважаючи на суворість покарання (призначення виправних робіт у першій справі та покладення на кожного заявника обов'язку сплатити позивачам компенсацію у розмірі чотирьох місячних заробітних плат у другій), Суд визнав, що національні суди не навели належних та достатніх підстав, аби виправдати втручання у свободу вираження поглядів ані у першій, ані у другій справі. Тому це втручання не було «необхідним у демократичному суспільстві». Відтак Суд одностайно постановив, що було порушено ст. 10 Конвенції.

У справі п. Порубової Суд погодився з тим, що недопущення преси та громадськості до судового розгляду було необхідним для захисту порушеної поваги до приватного життя сторін. Тому рішення про закритий розгляд справи не було свавільним чи необґрунтованим. Отож, Суд постановив, що порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції не було.